

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВА І ПРОЦЕСУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ
ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ**

УДК 343.132.2

Вікторія Андріївна АЛЕКСАНДРОВА,

магістр Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

**КЛОПОТАННЯ ПРО АРЕШТ МАЙНА ЯК ЗАХІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

Кримінальний процесуальний захист майнових прав фізичних та юридичних осіб слід обов'язково пов'язувати із правильним розумінням та тлумаченням кримінальних процесуальних норм, які стосуються застосування заходів забезпечення кримінального провадження та пов'язані із обмеженням майнових прав учасників кримінального провадження та інших осіб, важливе місце серед останніх займає арешт майна.

У Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) встановлено, що арештом майна є тимчасове, до скасування у встановленому цим Кодексом порядку, позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та/або користування майном, щодо якого існує сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що воно є доказом злочину, підлягає спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації у юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої конфіскації майна (ч. 1 статті 170 КПК України) [1].

Вимоги щодо змісту клопотання про арешт майна визначаються у ч. 2 статті 171 КПК України. Так, у клопотанні слідчого, прокурора про арешт майна повинно бути зазначено: 1) підстави, у зв'язку з якими потрібно здійснити арешт майна; 2) перелік і види майна, що належить арештувати; 3) документи, що підтверджують право власності на майно, що належить арештувати.

Окрім цього, до клопотання також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання. У клопотанні цивільного позивача, слідчого, прокурора про арешт майна підозрюваного, обвинуваченого,

іншої особи для забезпечення цивільного позову повинно бути зазначено: 1) розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням; 2) докази факту завдання шкоди і розміру цієї шкоди.

Важливою є вимога, що вартість майна, яке належить арештувати з метою забезпечення цивільного позову, повинна бути співмірною із розміром шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Тобто неможливо накладати арешт на все майно боржника, якщо для компенсації шкоди буде достатньо його десятої частини.

У разі, якщо фактичні дії стосовно вилучення майна передували поданню клопотання, то відповідно до ч. 5 статті 171 КПК України клопотання слідчого, прокурора про арешт тимчасово вилученого майна повинно бути подано не пізніше наступного робочого дня після вилучення майна, інакше майно має бути негайно повернуто особі, у якої його було вилучено.

Клопотання про арешт майна розглядається слідчим суддею, судом не пізніше двох днів з дня його надходження до суду, за участю слідчого та/або прокурора, цивільного позивача, якщо клопотання подано ним, підозрюваного, обвинуваченого, іншого власника майна, і за наявності – також захисника, законного представника. Якщо суду буде недостатньо інформації для прийняття обґрунтованого рішення стосовно арешту майна, то під час розгляду клопотання слідчий суддя має право за клопотанням учасників розгляду або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про арешт майна.

При вирішенні питання про арешт майна слідчий суддя, суд повинен враховувати: 1) правову підставу для арешту майна; 2) достатність доказів, що вказують на вчинення особою кримінального правопорушення; 3) розмір можливої конфіскації майна, можливий розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, та цивільного позову; 4) наслідки арешту майна для інших осіб; 5) розумність та співрозмірність обмеження права власності завданням кримінального провадження.

Слідчий суддя, суд зобов'язаний застосувати такий спосіб арешту майна, який не призведе до зупинення або надмірного обмеження правомірної підприємницької діяльності особи, або інших наслідків, які суттєво позначаються на інтересах інших осіб. Отже, у цьому випадку можна вести мову про принцип мінімальної необхідності втручання суду для забезпечення арешту майна.

Слід погодитися з фахівцями, що на сьогодні поширеною є ситуація, за якої слідчі спочатку збирають докази на підтвердження винуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення, і здебільшого лише перед закінченням досудового розслідування вживають заходів щодо виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні. При цьому вказаний алгоритм дій не завжди забезпечує своєчасне виявлення майна, оскільки зацікавлені особи, як

правило, вживають заходів для реалізації або укриття від органів досудового розслідування майна, на яке може бути накладено арешт. Як наслідок, відсутність арештованого майна призводить до ускладнень у частині збереження речових доказів, виконання його конфіскації та спеціальної конфіскації, а також відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, та стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди [2, с. 116-117].

Отже, вважаємо, що одним із найважливіших питань напрямків удосконалення інституту арешту майна у кримінальному провадженні слід визнати питання стосовно оптимізації строків накладення арешту на майно та забезпечення своєчасності такого арешту.

Список бібліографічних посилань:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10, № 11-12, № 13. – Ст. 88.

2. Мала О. Накладення арешту на майно у кримінальному провадженні / О. Мала, Л. Місюра // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2017. – № 1. – С. 114-121.

3. Корчева Т. В. Деякі питання визначення особливостей процесуального статусу особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, а також її представника в кримінальному провадженні / Т. В. Корчева // Порівняльно-аналітичне право. – 2016. – № 4. – С. 224-227.

4. Вергогляд-Герасименко О. В. До питання накладення арешту на майно третіх осіб у кримінальному провадженні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2017_Verhoglyad.pdf.

5. Давиденко С. В. Актуальні питання застосування тимчасового вилучення майна як заходу забезпечення кримінального провадження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lsej.org.ua/4_2017/42.pdf.

УДК 343.985

Євген Юрійович БУЗОВЕРЯ,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ПРОТИДІЇ ВИЯВЛЕННЮ ТА РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Останнім часом слідча практика усе частіше стикається з цілеспрямованою, заздалегідь спланованою і нерідко витонченою протидією правоохоронним органам під час розслідування злочинів. Протидія кримінального середовища на стадії досудового розслідування здійснюється з метою створення різних перешкод встановленню